נשא ב

א. בפסוק „ובבא משה גו' לדבר אתו גו' וישמע את הקול מדבר אליו גו' וידבר אליו" מפרש רש"י [1]: „וידבר אליו — למעט אהרן מן הדברות".

כוונת רש"י בפשטות היא: התיבות „וידבר אליו" הן מיותרות לכאורה, כי כבר נאמר לפנ"ז „(וישמע את ה' קול) מדבר [2] אליו" [3], ולכן מפרש ש' הכפיל הכתוב להדגיש שהדבור הי' „אליו" (אל משה) דוקא ו„למעט אהרן מן הדברות" [4].

לאחרי שפרש"י את התיבות „וידבר אליו" מעתיק הוא את התיבות „וישמע את הקול" ומפרש: „יכול קול נמוך ת"ל את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני וכשמגיע לפתח הי' נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל" [5].

וכוונתו בפשטות היא, שלשון הכתוב „(את) הקול" בה"א הידיעה משמיענו שהוא הקול הידוע מכבר, היינו הקול שנדבר עם משה בסיני, וקול זה ודאי שהי' „קול גדול" שהרי שמעו אותו כל הששים ריבוא אנשים (ונשים וכו') מישראל [6].

וצריך להבין:

א) בכתוב נאמר: „וישמע את הקול (ואח"כ) מדבר אליו גו' וידבר אליו" ולמה משנה רש"י בסדר פירושי ה'

---

1) סיום פרשתנו.

2) משא"כ „לדבר אתו" — מדבר בכוונת משה ולא בהבפו"מ, ולהעיר מפי' המלבי"ם לספרא ר"פ ויקרא.

3) במושב זקנים עה"ת כאן משמע שמ' פרש מ"ש בתחלת הכתוב „(ובבא משה גו') לדבר אתו" ש„אתו" קאי על הקב"ה ו„לדבר אתו" פי' שמשה ידבר עם הקב"ה. ולפ"ז הי' אפשר לומר שגם מ"ש „וידבר אליו" פירושו, שמשה הי' מדבר עם הקב"ה (כפי' רבנו בחיי כאן) ואינו מיותר. אבל בר"פ ויקרא כבר כתב רש"י (והוא בספרי כאן. ובספרא ר"פ ויקרא) ש„לדבר אתו" „מדבר אליו" „וידבר אליו" הם מהי"ג מיעוטין ש' נאמרו למעט אהרן.

ומה שפרש"י ש„אתו" קאי על משה (דלא כהנ"ל), מובן בפשטות, כי ע"ד הפשט מוכח בכ"מ שמשה הי' בא לאהל מועד בכדי שהקב"ה ידבר אתו. ראה תרומה כה, כב. ר"פ ויקרא. ועוד.

4) ומ"ש רש"י „(מן) הדברות" (בה"א הידיעה ובלי רבים) כוונתו לעורר ולהזכיר על מה שכבר פירש בר"פ ויקרא: „י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטין ללמדך שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן ואלו הן כו' וידבר אליו כו'", כי בפעם הראשונה מפרש הענין באריכות ובפרטיות, ובפעם השני' מעורר על הענין בכללות וסומך עמ"ש לפנ"ז. וראה לקו"ש חי"א ע' 100 הערה 14.

5) ראה פרש"י ר"פ ויקרא (וראה גם הערה הקודמת) — בשינויים. וגתבארו בשי' חת ש"פ נשא תשכ"ח.

6) ובפרט לפי מה שפרש"י כבר (יתרו כ, ב): „קולות באין מד' רוחות ומן הש' מים ומן והארץ". וראה פרש"י (שם יט, יט) שגם כ„שהי' משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל כו' הקב"ה מסייעו לתת בו כח להיות קולו מגביר ונשמע". וראה ואתחנן ה, יט.

תיבות, ומפרש "מדבר": "וידבר אליו" קודם לפירושו "וישמע את הקול" [9]?

ב) מזה שכתב רש"י "יכול קול נמוך" משמע שהסברא החיצונית היא שהקול הי' נמוך, ובא הכתוב להודיענו ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני", ולכאורה, מהיכא תיתי לומר שהקול הי' נמוך ולא קול ממוצע (עכ"פ) ע"ד הרגיל [9]?

ג) בכדי ליישב מה שנאמר "את הקול" (בה"א הידיעה) הרי מספיק לומר שבא ללמדנו ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני", ולמה מוסיף כאן [10] לומר: "וכשמגיע לפתח הי' נפסק כו'", שאין זה נוגע, לכאורה, לפרש"י כאן?

ד) למה מעתיק רש"י גם תיבות "וישמע את (הקול)" והרי לכאורה לא בא לבאר אלא תיבת "הקול".

ב. והביאור בכ"ז:

לאחרי שרש"י מפרש שהתיבות "וידבר אליו", באו "למעט אהרן מן הדברות", והיינו שאהרן גם בהיותו באהל מועד לא שמע את הדברות, מתעוררת סברא לומר שמה שלא שמע אהרן את הדברות היתה לזה סיבה טבעית: הקול הי' נמוך, ולכן משה שהי' גבור כמש"נ "ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה ויושיען" [11] — י"ל שכל חושיו הטבעיים היו בהתגברות (גם בערך אהרן) ושמע את הקול, משא"כ אהרן.

ועפי"ז היתה מבוארת גם הדגשת הכתוב "וישמע את הקול" (שתולה ה"כתוב סדר ואופן הדבור בשמיעתו של משה) — זה שהדבור הי' "אליו" (אל משה) לבדו ("למעט אהרן") ה"ז מפני

---

7) בנוגע לד"ה מבין שני הכרובים (ש"לכאורה גם הוא צ"ל לאחר ד"ה וישמע את הקול) — בכמה דפוסים (וכן משמע בדפוס ראשון ש)אינו דיבור חדש, כ"א בא בהמשך למ"ש רש"י לפנ"ז: "ושם שומע את הקול הבא מעל הכפורת (ובהמשך לזה) מבין שני הכרובים". וכדמשמע גם מסיום לי' רש"י: "ומשם יצא לאהל מועד", שבא בהמשך למ"ש לפנ"ז "משה בא אל אהל מועד ושם שומע כו'". וכן משמע שהי' בפרש"י של המשכיל לדוד.

8) במשכיל לדוד כאן כתב: "הפך רבנו סדר הכתובים לומר דהא דכתיב וידבר אליו למעט את אהרן בודאי, דליכא למימר למעט אחרים דהא כבר נשמע שפיר מאידך דהקול הי' נפסק ולא יצא חוץ לאהל וע"כ אינו אלא למעט את אהרן שאפי' הי' נכנס לפנים עמו לא הי' שומע קול הדיבור אלא משה לבדו".

ואינו מובן, דא"כ אדרבה מפני טעם זה גופא צריך להקדים הפי' על "וישמע את הקול" שהקול הי' נפסק, ואח"כ לפרש ש"וידבר אליו" בהכרת בא למעט אהרן, מאחר ששאר בנ"י נשללו כבר.

9) בפירושו בר"פ ויקרא מובן מ"ש "יכול מפני שהקול נמוך כו'" כי שם בא בהמשך למ"ש לפנ"ז: "שהי' הקול נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל" וע"ז ממשיך: "יכול (שהקול לא הי' יוצא חוץ לאהל) מפני שהקול נמוך כו'". אבל כאן הרי לא ביאר עדיין שהקול הי' נפסק וכו'.

---

10) משא"כ בפירושו בר"פ ויקרא ששם בא לבאר מ"ש "(וידבר הוי' אליו) מאהל מועד" ולכן כתב: "מלמד שהי' הקול נפסק וכו'".

11) שמות ב, יז. ולהעיר מברכה לד, ז. פרש"י (שם, א. וילך לא, ב). וראה גם ברכות נד, ב — הובא בקיצור בפרש"י חקת כא, לה.

שרק משה הי' יכול לשמוע את הקול, ולא אהרן.

וזוהי כוונת רש"י [12] באמרו "יכול קול נמוך" (לאחרי שמפרש: "וידבר אליו" [13]), שדוקא לאחרי שידוע לנו כבר ש"וידבר אליו" בא "למעט אהרן מן הדברות", ס"ד לומר שהקול הי' נמוך ולא הי' ביכולת אהרן לשמעו — "ת"ל את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני", שבודאי הי' "קול גדול", כנ"ל.

ומכיון שכן, הרי מה שאהרן לא שמע את הקול לא הי' זה מפני סיבה טבעית, אלא שע"י נס לא הי' הקול נשמע אלא למשה [14]. והדגשת הכתוב היא "וישמע את הקול", חידוש הי' בענין שרק משה שמע את הקול.

ג. אמנם לפי"ז תתעורר השאלה:

בשלמא אם הקול הי' נמוך, או ע"פ לא הי' גדול ביותר, מובן מה שמשה הי' צריך ליכנס לאהל מועד לשמוע את הקול; אבל מאחר שהי' "הקול שנדבר עמו בסיני", הרי מצד טבע הקול הי' אפשר שיהי' נשמע גם למרחוק — מחוץ לאהל מועד (ובכ"ז הי' נשמע רק למשה — כמו שגם באהל מועד לא הי' נשמע לאהרן ע"י נס) — וא"כ למה הוצרך משה לבא לאהל מועד לשמוע את הקול.

וליישב שאלה זו (המתעוררת דוקא לאחרי שפירש ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני") ממשיך רש"י: "וכשמגיע לפתח הי' נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל", ז.א. שמצד טבע הקול הי' אפשר שיהי' נשמע גם מחוץ לאוהל מועד, אלא ש(ע"י נס) "כשמגיע לפתח הי' נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל", ולכן הוזקק משה לבא לאהל מועד לשמוע את הקול.

ד. מ"יינה של תורה" שבפרש"י:

לכאורה זה עצמו דורש ביאור: מכיון שע"פ טבע הי' הקול צ"ל נשמע למרחוק גם מחוץ לאהל מועד, למה נפסק כשהגיע לפתח (ומשום כך הוזקק משה לבוא "אל אהל מועד לדבר אתו")? ובפרט שהי' בזה נס מיוחד להפסיק את הקול!

וההסברה בזה (בפנימיות הענינים) מבוארת במ"ש רש"י "הוא הקול שנדבר עמו בסיני":

בקול "שנדבר עמו בסיני" מצינו ג"כ ענין של הפסק, אלא שהפסק זה הי' לא במקום [15] כמו בקול שבמשכן, אלא בזמן [16], שלאחרי מ"ת, "במשך היובל", נפסק הקול דמ"ת, וכמו ש-

---

12) ראה גם דברי דוד (להט"ז) ר"פ ויקרא (בסוף פירושו לפסוק א').

13) ולכן בא ד"ה וישמע לאחרי ד"ה וידבר — מש:"כ שאר הד"ה שבאו על הסדר. ובפרט שפירושו בד"ה "וידבר אליו" מיוסד ע"ז שכבר נאמר "מדבר אליו", כנ"ל בפנים.

14) ראה אברבנאל כאן שלפרש"י הי' הקול קול מוחשי (גשמי). ועיין שעהיחוה"א ספ"ב.

15) ראה פרש"י תהלים כט, ה. שמו"ר ה, ט. זבחים קטז, א. ועוד. וראה גם פרש"י יתרו כ, ב.

16) ראה לקו"ת ברכה צח, א: מאחר שהם בבחי' מקום . . ה"ה ג"כ כבחי' זמן שהמקום והזמן שניהם . . בבחי' אחד. וראה שעהיחוה"א רפ"ז.

פרש"י [17] : "כשימשוך היובל הוא סימן סילוק שכינה והפסקת הקול".

וכשם שטעם הפסקת הקול דמ"ת (בזמן) מובן הוא, כי אילו הי' נמשך גם לאחרי מ"ת הי' זה שולל ענין העבודה התלוי' בבחירתם החפשית של בנ"י, כי בהגלות הקול גדול "אנכי [18] הוי' [19] — אלקיך" [20] — אין מקום לבחירה באופן הפכי [21],

— כן הוא גם בהפסקת הקול שב־משכן (במקום) ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני" [22] : אילו הי' קולו ודיבורו של הקב"ה נמשך בעולם (בקביעות ובתמידות) גם מחוץ לאהל מועד, הרי אז הי' נעשה העולם כולו בבחי' אהל מועד [23], ולא הי' מקום ואפשריות ל־בחירה חפשית.

ועוד: נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים [24] דוקא, היינו שדוקא "תחתון" כזה שמצ"ע אין בו (בגילוי) קולו ודיבורו של הקב"ה, ימשיכו ויגלו בו קולו ית' וייעשה ע"י עבודת האדם לדירה לו ית'.

ה. ומזה ההוראה לכאו"א, שאל יאמר האדם די לי בעבודתי ב"אהל מועד" — באהלה של תורה [25] להתייחד שם עם קולו של הקב"ה [26], ומה לי ולכל הנעשה מחוץ לאהל זה — בגופי ונפה"ב וחלקי בעולם

— כי עיקר עבודתו של האדם (אף שבכאו"א יש מבחי' מרע"ה [27]) אינה בתוך "אהל מועד" עצמו, כ"א "לאמר" בכל העולם כולו מה ששמע באוה"מ ולעשות את כל העולם כולו דירה ומשכן לו ית'.

(משיחת ש"פ נשא תשכ"ה)

---

17) יתרו יט, יג. וראה מכילתא עה"פ. ולהעיר מפרש"י ואתחנן ה, ט.

18) "דלא אתרמיז לא בשום אות וקוץ" (לקו"ת פנחס פו, ב. וראה זח"ג רנו, ב).

19) עיין מדרז"ל עה"פ ושמי הוי' לא נודעתי להם (וארא ו, ג).

20) כח שלך וחיותך — ראה טושו"ע חאו"ח סי' ה.

21) ע"ד המבואר בתו"א מג"א (צת, ד. וראה גם לקו"ת ראה כב, א) בפי' מר־ז"ל (שבת פח, א) בנוגע למעמד הר סיני "כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית.. מכאן מודעא רבה לאורייתא" : "שהתעוררות זו בלבם לק־בלת התורה בבחי' מס"נ כו' לא הי' זה מצדם בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד אלא שע"י הגילוי מלמעלה דבחי' אהבתי אתכם עי"ז דוקא נתעורר בהם הרצון והאהבה כו'". וראה גם לקו"ת במדבר יג, ג. אוה"ת במד־בר ע' קסב.

22) להעיר משהש"ר עה"פ כתפות בעצי היער (שה"ש ב, ג).

23) שהרי נק' אהל מועד ע"ש "ונועדתי לך שם גו'" (תרומה כה, כב) — וגם באהל מועד לא הי' הקול נשמע אלא למשה.

24) תנחומא פרשתנו טז.

25) ראה לקו"ת (ויקרא א, ד. במדבר א, סע"ב ואילך) ואוה"ת בראשית (ח"ג תקפח, ב) שאהל מועד הוא בחי' התורה.

26) ראה לקו"ת ראה (כ, א), ש"בקולו (תשמעו)" הוא בחי' התורה.

27) תניא רפמ"ב.